

مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی

جلد دهم

تألیف

حضرت آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی (دام ظلّه)
استاد دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم)

پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی

سرشناسه	موسوی بجنوردی، محمد: ۱۳۲۵ -
عنوان و نام پدیدآور	مجموعه مقالات فقهی، حقوقی، فلسفی و اجتماعی / تألیف محمد موسوی بجنوردی.
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۸۰ - ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	۱۰ ج.
شابک	۱۵۰۰۰ ریال: ج. ۱: ۹64-335-411-3؛ ۹64-۰۰۰-۱۸۰۰۰ ریال: ج. ۲: 964-93716-9-9؛ ۲۰۰۰۰ ریال: ج. ۳: 964-7986-26-2؛ ۳۰۰۰۰ ریال: ج. ۴: 964-7986-29-7؛ ۲۴۰۰۰ ریال: ج. ۵: 978-964-7986-38-0؛ ۳۰۰۰۰ ریال: ج. ۶: 978-964-7986-40-3؛ ۹78-964-7986-60-1؛ ۹۸۰۰۰ ریال: ج. ۷: 978-964-7986-47-2؛ ۹۸۰۰۰ ریال: ج. ۸: 978-964-7986-40-3؛ ۹۸۰۰۰ ریال: ج. ۹: 978-964-7986-40-3؛ ۹۸۰۰۰ ریال: ج. ۱۰: 978-964-7986-40-3
یادداشت	جلد سوم، هشتم و دهم با عنوان "مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی" منتشر شده است.
یادداشت	ج. ۳ و ۴ (چاپ اول: ۱۳۸۳) (فیا).
یادداشت	ج. ۵ (چاپ اول: ۱۳۸۴).
یادداشت	ج. ۶ (چاپ اول: تابستان ۱۳۸۵).
یادداشت	ج. ۷ (چاپ اول: ۱۳۸۶) (فیا).
یادداشت	ج. ۸ (چاپ اول: ۱۳۸۷) (فیا).
یادداشت	ج. ۹ (چاپ اول: ۱۳۸۸).
یادداشت	ج. ۱۰ (چاپ اول: ۱۳۹۰) (فیا).
یادداشت	از جلد دوم به بعد این کتاب توسط پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، معاونت پژوهشی، منتشر شده است.
یادداشت	کتابخانه
یادداشت	نمایه
عنوان دیگر	مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی.
موضوع	سهروردی، یحیی بن حبیب. ۵۸۷۵۵۴۹-ق. -- نقد و تفسیر
موضوع	فقه حنفی -- مقالات و خطابه‌ها
موضوع	فقه حنفی -- قرن ۱۴ -- مقالات و خطابه‌ها
موضوع	اسلام -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
شناسه افزوده	موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج
شناسه افزوده	پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، معاونت پژوهشی
رده بندی کنگره	۱۳۸۳/۵۸۸م/۳۸۸۳
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی	۸۰-۱۰۵۶۳

پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی

وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی

مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی (۱۰)

نویسنده: سید محمد موسوی بجنوردی

مدیر آماده‌سازی: عطیه زندیه

ویراستاران: عطیه زندیه، سیده شهناز حسینی

نمونه خوان: سیده شهناز حسینی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: نرجس ارجمند

ناشر: معاونت پژوهشی، انتشارات پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی

نوبت چاپ: چاپ اول، زمستان ۱۳۹۰

لینوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و نشر عروج

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۸۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۹۸۶-۶۰-۱

مرکز بخش: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، پلاک ۱۴۳۰، مؤسسه چاپ و نشر عروج، تلفن: ۳-

۶۶۴۹۳۰۸۱

نشانی: تهران، خیابان فردوسی شمالی، ابتدای خیابان شهید تقوی (کوچک سابق)، پلاک ۵۳، پژوهشکده

امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، تلفن: ۴-۰۹۰۶۶۷۴۴ و ۷-۰۴۳۰۶۶۷۴۳

Website Address: <http://www.ri-Khomeini.ac.ir/> Mailto: matin@ri-Khomeini.ac.ir

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۳	مقایسه حقوق کیفری اطفال ایران و فرانسه با کنوانسیون حقوق کودک
۳	مقدمه
۴	بررسی مسئولیت کیفری اطفال در ایران
۴	(۱) تعیین سن طفل
۵	(۲) عدم رعایت حقوق اطفال
۸	بررسی مسئولیت کیفری اطفال در فرانسه
۱۱	(۱) استقرار مسئولیت کیفری اطفال: یک روشنگری قابل ستایش
۱۱	الف) قابلیت انتساب
۱۳	ب) مسئولیت و تمیز
۱۵	(۲) شناسایی مسئولیت کیفری اطفال
۱۶	الف) مسئولیت و اهلیت کیفری
۱۶	ب) مسئولیت و ضمانت اجرای کیفری
۱۹	نتیجه گیری
۲۰	منابع
۲۱	شبیه سازی انسان (۱)
۲۱	مقدمه
۲۳	الف) حقوق فردی شخص شبیه سازی شده
۲۳	(۱) والد یا والدین کودک شبیه سازی شده
۲۷	(۲) نسبت فرد شبیه سازی شده با صاحب سلول
۲۹	(۳) هویت کودک شبیه سازی شده
۳۰	(۴) ارث کودک شبیه سازی شده

ب مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی

۳۶	۵) وصیت.....
۳۷	۶) محرمیت.....
۳۸	۷) کفر و اسلام.....
۳۹	۸) قصاص.....
۳۹	۹) دیه.....
۳۹	ب) حقوق اجتماعی.....
۳۹	۱) مسئولیت افراد و جامعه نسبت به شبیه.....
۴۰	۲) مندر تجاوز شبیه.....
۴۱	۳) حقوق بشر بین الملل و شبیه سازی انسان.....
۴۸	منابع.....
۵۱	شبیه سازی انسان (۲).....
۵۱	مقدمه.....
۵۲	مفهوم شبیه سازی.....
۵۲	انواع شبیه سازی.....
۵۲	۱. شبیه سازی توالیدی.....
۵۳	۲. شبیه سازی درمانی.....
۵۳	ژن درمانی.....
۵۳	شبیه سازی اعضا.....
۵۴	دیدگاه های مختلف پیرامون شبیه سازی.....
۵۴	۱. دیدگاه شخصیت ها و مجامع بین المللی.....
۵۶	۲. دیدگاه فقهای شیعه در زمینه شبیه سازی انسان.....
۵۶	الف) دیدگاه موافقین.....
۵۷	ب) حرمت ثانوی.....
۵۷	ج) حرمت اولی.....
۵۸	اشکالات مخالفین شبیه سازی و پاسخ به آنها.....
۵۸	۱) تخلف از آفرینش و اراده الهی.....

فهرست مطالب ج

۵۹	۲) مداخله در کار پروردگار.....
۶۰	۳) عدم مالکیت انسان بر جسد.....
۶۲	نتیجه گیری.....
۶۲	منابع.....
۶۵	مهریه و مه‌امیه آن به نرخ تورم.....
۶۵	مقدمه.....
۶۶	مهریه و ماهیت آن.....
۷۰	انواع مهریه.....
۷۰	۱. مهرالمسمى.....
۷۱	۲. مهرالمثل.....
۷۲	۳. مهرالمتعه.....
۷۳	۴. مهرالسنه.....
۷۳	نحوه مالکیت زن نسبت به مهریه.....
۷۴	حق حبس.....
۷۵	استقرار مهریه.....
۷۶	مهریه دینی بر ذمه شوهر.....
۷۷	لزوم تعیین مهریه.....
۷۸	مهریه به نرخ روز.....
۸۲	نتیجه گیری.....
۸۴	منابع.....
۸۵	بررسی مبانی فقهی غناء و موسیقی در اسلام.....
۸۵	مقدمه.....
۸۸	الف) ترجیع صوت.....
۸۸	ب) طرب.....
۹۰	ج) محتوای ناپسند اشعار.....

۹۱	۱. لِهو و لعب.....
۹۲	۲. لغو.....
۹۲	۳. زور.....
۹۳	موسیقی.....
۹۶	منابع.....
۹۷	فرزندخواندگی.....
۹۷	مقدمه.....
۹۸	مفهوم فرزندخواندگی.....
۹۸	علل پیدایش و تاریخچه فرزندخواندگی.....
۱۰۰	فرزندخواندگی در روم باستان.....
۱۰۰	تاریخچه فرزندخواندگی در فرانسه.....
۱۰۱	فرزندخواندگی در ایران باستان.....
۱۰۳	فرزندخواندگی در عربستان.....
۱۰۵	عوامل فرزندخواندگی در ملل دیگر.....
۱۰۶	فرزندخواندگی در مسیحیت.....
۱۰۷	فرزندخواندگی در اسلام.....
۱۰۹	تبنی یا فرزندخواندگی در تفاسیر اهل سنت.....
۱۱۲	مفهوم فرزندخواندگی در حقوق ایران.....
۱۱۴	آثار فرزندخواندگی.....
۱۱۲	حضانة.....
۱۱۴	(۱) حضانة و تربیت طفل.....
۱۱۵	(۲) حضانة از دیدگاه فقها.....
۱۱۶	نفقة.....
۱۱۶	نفقة فرزندخوانده.....
۱۱۷	حرمت ازدواج.....
۱۱۸	ارث.....

نتیجه گیری.....	۱۱۹
منابع.....	۱۲۱
جایگاه عدالت و اخلاق در فقه و حقوق اسلامی.....	۱۲۳
مقدمه.....	۱۲۳
معانی لغوی و اصطلاحی.....	۱۲۳
آرای برخی فیلسوفان جهان در مورد عدالت و اخلاق.....	۱۲۷
جایگاه عدالت و اخلاق در نظام تشریع فقه امامیه و جهان معاصر.....	۱۲۸
جایگاه عدالت و اخلاق در قرآن به عنوان اصلی ترین منبع فقه.....	۱۲۸
جایگاه عدالت و اخلاق در سنت پیامبر (ص) و ائمه معصوم (ع).....	۱۳۰
ارتباط عدالت و اخلاق با فقه.....	۱۳۲
۱) قاعده لا ضرر و لا ضرار در اسلام.....	۱۳۳
۲) قاعده نفي عسر و حرج.....	۱۳۴
۳) قاعده تسلیط.....	۱۳۵
۴) قاعده درء.....	۱۳۶
۵) قاعده قبح عقاب بلا بیان.....	۱۳۷
۶) قاعده اکراه.....	۱۳۸
طرح مصادیق رعایت عدالت و اخلاق در فقه و حقوق اسلامی.....	۱۳۸
منابع.....	۱۴۲
مسئولیت پرداخت دبه از بیت المال بر مبنای قاعده فقهی «الخراج بالضمان».....	۱۴۵
مدارک و مستندات قاعده «الخراج بالضمان».....	۱۴۶
۱) انتساب طرح این قاعده به پیامبر (ص).....	۱۴۶
۲) قضاوت عمر بن عبدالعزیز.....	۱۴۶
۳) روایت مخلد بن خفاف.....	۱۴۷
۴) نقل قاعده در کتب فقهی فقهای شیعه.....	۱۴۷
واژه شناسی قاعده «الخراج بالضمان».....	۱۴۹

مفهوم روایت	۱۵۰
دلالت قاعده	۱۵۱
قاعده «لایبطل دم امری مسلم» و قاعده «الخراج بالضمان»	۱۵۵
نتیجه گیری	۱۵۶
منابع	۱۵۷
بررسی فقهی بیع معاطاتی	۱۵۹
مقدمه	۱۵۹
تعریف عقد	۱۵۹
تعریف معاطات	۱۶۷
بیان آرای فقها در اعتبارات معاطات	۱۶۹
نتیجه	۱۷۲
منابع	۱۷۴
بررسی تحلیلی- انتقادی بیع فضولی	۱۷۷
مقدمه	۱۷۷
روایت عروه بارقی	۱۷۸
اقسام بیع فضولی و بررسی مشروعیت آنها	۱۷۹
نوع تأثیر و نقش اجازه در بیع فضولی	۱۸۲
(۱) کشف حقیقی	۱۸۳
(۲) کشف حکمی	۱۸۹
نتیجه	۱۹۰
منابع	۱۹۰
تفکیک تکوینیات از تشریعیات در فقه و اصول	۱۹۱
علم حقیقی و اعتباری	۱۹۱
مفاهیم حقیقی (تکوینیات)	۱۹۳
مفاهیم اعتباری (تشریعیات)	۱۹۴

فهرست مطالب ز

تعریف اعتباریات و اهمیت بحث ادراکات اعتباری.....	۱۹۶
اعتبار و تنزیل.....	۱۹۸
بررسی نمونه‌هایی از خلط بین مفاهیم حقیقی و اعتباری و آرای فقها و اصولیین.....	۲۰۱
تعاریف امور اعتباری و جعل احکام «استفاده از مبانی تکوینی».....	۲۰۱
استحاله شرط متأخر.....	۲۰۳
تصور جامع در بحث صحیح و اعم و استفاده از «قاعده الواحد».....	۲۱۰
مقدمه واجب «تمسک به استحاله اجتماع مثلین».....	۲۱۲
تضاد احکام.....	۲۱۳
قطع «اجتماع مثلین و ضدین».....	۲۱۴
امر به شییی مقتضی غیر از ضد «استحاله ضدین».....	۲۱۵
نتیجه‌گیری.....	۲۱۷
منابع.....	۲۱۹
تحلیل ماهیت و انواع قرارداد بیمه عمر.....	۲۲۱
تعریف عقد بیمه.....	۲۲۱
انواع عقد بیمه.....	۲۲۲
تعریف بیمه اشخاص.....	۲۲۳
بیمه عمر.....	۲۲۴
تاریخچه بیمه عمر.....	۲۲۴
تعریف و ماهیت بیمه عمر.....	۲۲۵
انواع بیمه‌های عمر (زندگی).....	۲۲۸
الف) بیمه در صورت فوت.....	۲۲۸
ب) بیمه‌های به شرط حیات.....	۲۲۹
ج) بیمه‌های مختلط در یک قرارداد.....	۲۲۹
د) بیمه‌های تکمیلی بیمه عمر.....	۲۳۳
ادله صحت عقد بیمه.....	۲۳۳
خصوصیات عقد بیمه.....	۲۳۷

ح مجموعه مقالات فقهی، حقوقی و اجتماعی

۲۴۰	ارکان عقد بیعه.....
۲۴۰	الف) نفس قرارداد و انشای عقد بیعه.....
۲۴۰	ب) متعاقبین (بیعه‌گر و بیعه‌گذار).....
۲۴۱	ج) مورد عقد بیعه.....
۲۴۲	د) عوضین در عقد بیعه.....
۲۴۲	شرایط صحت عقد بیعه عمر.....
۲۴۲	الف و ب) رضایت و اهلیت طرفین.....
۲۴۵	ج و د) موضوع عقد و مشروعیت آن.....
۲۴۸	تنظیم بیعه‌نامه عمر.....
۲۴۹	نتیجه‌گیری.....
۲۵۱	منابع.....
۲۵۳	بررسی فقهی - حقوقی جایگاه شورای نگهبان در نظام جمهوری اسلامی ایران.....
۲۵۳	مقدمه.....
۲۵۴	الف) فلسفه وجودی شورای نگهبان در نظام جمهوری اسلامی ایران.....
۲۵۴	۱) قانون اساسی و ضرورت صیانت از آن.....
۲۵۴	۲) صیانت از قانون اساسی در سایر کشورها.....
۲۵۵	۳) شورای نگهبان و صیانت از قانون اساسی.....
۲۵۶	ب) اهم وظایف شورای نگهبان در ارتباط با قوه مقننه.....
۲۵۶	۱) نظارت شرعی و قانونی بر مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
۲۵۷	مسأله موازین اسلامی و احکام اسلام.....
۲۵۹	مسأله ملاک نظر فقهی شورای نگهبان.....
۲۶۰	رویکرد شورای نگهبان بر اساس احکام اولیه یا ثانویه.....
۲۶۱	۲) نظارت بر قوانین و مقررات سابق.....
۲۶۲	۳) نظارت بر قوانین آزمایشی.....
۲۶۲	۴) نظارت بر مصوبات دولت.....
۲۶۳	ج) اهم وظایف غیر مرتبط شورای نگهبان با قوه مقننه.....

فهرست مطالب ط

۲۶۳	۱) تفسیر قانون اساسی
۲۶۶	۲) نظارت بر انتخابات
۲۶۶	بهترین نوع انتخابات
۲۶۷	رابطه دادرس اساسی و دادرس انتخاباتی
۲۶۷	نظارت بر انواع آن از دیدگاه فقه اسلام
۲۶۹	تجسید دیدگاه‌های متفاوت نظارت شورای نگهبان بر انتخابات
۲۷۳	بررسی طرح نظریه کمیسیون مستقل انتخاباتی
۲۷۴	کیفیت نظارت شورای نگهبان بر تشخیص و صلاحیت داوطلبان
۲۷۵	مسأله تشخیص صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس شورای اسلامی و مستندات آن
۲۷۶	ارائه پیشنهادات و راهکارها
۲۷۹	منابع
۲۸۳	بررسی ظرفیت‌های حقوقی ازدواج موقت
۲۸۳	مقدمه
۲۸۳	مفهوم شناسی ازدواج موقت
۲۸۴	ارکان ازدواج موقت
۲۸۷	ظرفیت‌های حقوقی ازدواج موقت
۲۸۷	شروط صحیح در ازدواج موقت
۲۹۰	۱) ارث
۲۹۲	۲) نفقه
۲۹۳	۳) ریاست خانواده
۲۹۵	۴) انحلال عقد
۲۹۵	۵) عاوه
۲۹۶	نتیجه
۲۹۷	منابع
۲۹۹	بیمت و جایگاه آن در جریان عاشورا

۲۹۹	مفهوم و ماهیت و احکام بیعت
۲۹۹	بیعت در قرآن و سنت
۳۰۱	تقسیمات بیعت
۳۰۲	نکث بیعت
۳۰۳	نقش بیعت
۳۰۸	امکان جمع بین اقوال در نقش بیعت
۳۰۹	شرایط مایعین
۳۱۰	عدم مشروعیت بیعت بر خلافت یزید
۳۱۱	بطلان بیعت به خاطر عدم انطباق معیارهای حاکم مسلمین بر یزید
۳۱۱	شرایط مایعین
۳۱۶	دلایل عدم صلاحیت یزید برای حکومت
۳۱۶	شخصیت و صفات یزید
۳۱۸	مخالفان بیعت با یزید
۳۱۸	مخالفان بیعت با یزید از غیر بنی امیه
۳۲۱	مخالفان بیعت با یزید از بنی امیه
۳۲۱	موافقان بیعت با یزید
۳۲۲	عدم تحقق شرایط بیعت صحیح در بیعت با یزید (اشکال در صورت آن)
۳۲۲	بیعت و عاشورا
۳۲۲	استدلال امام حسین ^(ع) بر امتناع از بیعت با یزید
۳۲۴	بطلان بیعت با یزید به لحاظ صورت عقد
۳۲۵	نقش و جایگاه بیعت مردم کوفه در حرکت امام حسین ^(ع)
۳۲۶	منابع
۳۲۹	نمایه
۳۵۳	کتابنامه

پیشگفتار

کتاب حاضر دهمین جلد از مجموعه مقالات است که شامل مقالات فقهی، حقوقی، اجتماعی می‌شود. این مقالات در شریات متعدد در سال‌های مختلف به چاپ رسیده است، و نگارنده جهت دستیابی بهر به این مقالات، آنها را در این مجموعه گردآوری کرده است.

جلد اول این مجموعه در تابستان ۱۳۸۰، جلد دوم در بهار ۱۳۸۱، جلد سوم در بهار ۱۳۸۲، جلد چهارم در تابستان ۱۳۸۳، جلد پنجم در بهار ۱۳۸۴، جلد ششم در تابستان ۱۳۸۵، جلد هفتم در تابستان ۱۳۸۶، جلد هشتم در تابستان ۱۳۸۷ و جلد نهم در تابستان ۱۳۸۸، توسط پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است.

امید است که این مجموعه بتواند مورد استفاده پژوهشگران، دانشجویان، طلاب و علاقه‌مندان قرار گیرد.

ویراستار

زمستان ۱۳۹۰